

Lisans Öğrencilerinin Vergi Bilincinin Ölçülmesi: Karadeniz Teknik Üniversitesi Maliye Bölümü Öğrencileri Örneği

Hacer KADIOĞLU ÖZDEMİR¹

Öz

Vergi bilinci, kamunun en önemli finans kaynağı olan verginin zamanında ve eksiksiz olarak devlet hazinesine girmesi için vergi mükelleflerinin farkındalık düzeyini ifade etmektedir. Bu çalışmada, vergi bilinci konusunda eğitim veren maliye programında yükseköğrenim gören öğrencilerin programa başlarken sahip olduğu vergi bilinci düzeyi ile konu ile ilgili eğitim aldıktan sonraki bilinç düzeyi ölçülmeye çalışılarak, Maliye eğitiminin vergi bilinci üzerindeki önemi vurgulanmaya çalışılmıştır. Çalışma, Karadeniz Teknik Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Maliye Bölümü'nde öğrenim gören 1. ve 4. sınıf öğrencilerinin vergi bilinç düzeyinin anlaşılabilirliği amacıyla yapılmıştır. Çalışmada, yüz yüze anket yöntemiyle gönüllülük esasına dayalı olarak toplam 227 öğrenciye 28'er tane soru sorulmuş, analizleri yapılmış ve bu çalışmanın sonucunda Karadeniz Teknik Üniversitesi Maliye Bölümü'nde öğrenim gören öğrencilerden 4. Sınıf öğrencilerinin 1. Sınıf öğrencilerine göre vergi bilincinin daha yüksek olduğu kanaatine varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Vergi Bilinci, Vergi Ahlakı, Vergi Verimi

Jel Kodları: H20, H26, C12

Measuring Tax Awareness of Undergraduate Students: The Case of Karadeniz Technical University Finance Department Students

Abstract

Tax awareness refers to the level of awareness of taxpayers order for the tax, which is the most important financial resource of the public, to enter the state treasury in a timely and complete manner. In this study, the level of tax awareness of the higher education students in the finance program, which provides education on tax awareness, and the level of awareness after receiving education on the subject were measured and the importance of finance education on tax awareness was tried to be emphasized. The study was carried out in order to understand the tax awareness level of 1st and 4th year students studying at the Finance Department of the Faculty of Economics and Administrative Sciences of Karadeniz Technical University. In the study, a total of 227 students were asked 28 questions and analyzed on a voluntary basis by face-to-face survey method. As a result of this study, it was found that the level of tax awareness of the 4th year students studying at the Finance Department of Karadeniz Technical University was higher than the 1st year students.

Keywords: Tax awareness, Tax morale, Tax Yield

Jell Classification Codes: H20, H26, C12

¹ Öğretim Görevlisi, Artvin Çoruh Üniversitesi, Yusufeli Meslek Yüksekokulu, haker_ka@hotmail.com

1. Vergi Bilinci Kavramı

Vergi bilinci, verginin öneminin farkında olan bireylerin kamusal hizmetlerin ifa edilebilmesi için vergi ile ilgili mükellefiyetlerini yerine getirmedeki isteklilik düzeyidir. Vergi bilincinin oluşmasında, mükelleflerin doğru bilgilendirilmesinin yanında mükellefiyetini yerine getiren mükellefle getirmeyen mükelleflerin toplum içindeki yeri, mükelleflerin bu konudaki isteklilik düzeyleri vergi bilincinin oluşmasında önem arz etmektedir (Yavuz, <http://sesam.sakarya.edu.tr>).

Vergi bilincinin yerleştirilmesinde büyük sorumluluk kamu idaresine düşmektedir. Verginin doğru anlatılması, devletin vergi kaynağı olmaksızın kamu hizmeti yapamayacağı, zamanında ve tam olarak ödenmeyen vergilerin devlet hazinesini zor duruma düşüreceği, vergi vermenin mükellefler açısından temel vatandaşlık görevi olduğu, dış ülkelere bağımlılığın azalması için bu konuda toplumun bilinç düzeyinin artırılması gerektiği küçük yaşlardan itibaren kişilere verilecek eğitimler içerisinde yer almalıdır. Toplumun bilinç düzeyi ne kadar yükseltirse vergi ahlakı da o oranda yükselecek ve devletin vergi verimliliği de o oranda artış gösterecektir.

Teyyare ve Kumbaşı (2016:4) vergi bilincini; “Kamusal mal ve hizmetlerin sunumunun yerine getirilebilmesi açısından verginin önemini bilen mükelleflerin, vergi ile ilgili ödev ve yükümlülüklerini yerine getirme istek ve arzusunun düzeyi” olarak tanımlarken, Serinkan ve Erdoğan (2017:516); “Mükelleflerin vergi ödemeye karşı takındıkları tutum ve vergi ödeme gönüllülük düzeyleri, mükellefiyet karşısında sergiledikleri davranışlar ile aldığı kamusal mal ve hizmetlerin ilişkilendirilmesi” olarak tanımlamış, Akdoğan (2011:180) vergi bilincini, “kamu hizmetlerini gerçekleştirilmesi bakımından verginin önemini bilen toplum bireylerinin, vergi ile ilgili ödevlerini yerine getirmedeki istekliliklerinin düzeyidir” şeklinde tanımlamıştır. Savaşan ve Odabaş (2005:8) vergi bilincini, “mükellefin ödediği vergi ile aldığı kamusal mal ve hizmetleri ilişkilendirmesidir” şeklinde tanımlamışlardır.

Kamu harcamalarının finansmanında kullanılmak üzere toplanan vergilerin önemini kavrayan mükelleflerin vergi ile alakalı yükümlülükleri yerine getirmedeki farkındalık düzeyine vergi bilinci denir. Söz konusu bu bilincin yüksek olduğu topluluklarda, ödemiş oldukları verginin kendilerine muhakkak bir şekilde döneceğini bilen mükellefler, vergi ödevini yerine getirme konusunda daha bilinçli davranarak vergi ahlakını olabilecek en yüksek düzeyde tutarlar (Organ ve Yegen. 2013:243).

Birçok faktöre bağlı olarak değişiklik gösteren vergi bilincinin yüksek olmasının temel koşullarından biri şüphesiz eğitimidir. Bu bağlamda pozitif ve negatif etkiye sahip olan eğitim küçük yaşlardan itibaren bireylere uygulanmak suretiyle vergi ahlakının yerleşmesinde büyük rol oynayabilmektedir. Eğitimin pozitif etkisi, eğitim seviyesi artış gösterdikçe bireyin vergi algısı ve vergi konusundaki bilinç düzeyi de artarak kanunlara gönüllü olarak uyum sağlaması durumudur. Eğitimin vergi bilinci üzerindeki negatif etkisi ise, vergi ahlakı yüksek olmayan

daha eğitimi bireylerin bilgilerini verginin zayi edilmesi yönünde kullanmak suretiyle vergi kaçırma potansiyeline sahip olmalarındır (Demir, 2008:122). Her ne kadar negatif yn mevcut olsa dahi eğitimin vergiye gönüllü uyum sağlamadaki rolü yadsınamayacağı için kk yaşlardan itibaren verilecek eğitimin vergi ile ilgili bilinci arttırması kaçınılmazdır.

Vergi bilinci, genel kültür seviyesine, genel kültür seviyesi de iktisadi seviyeye bağlıdır. Yani vergi bilinci, iktisadi bakımdan gelişmiş olan ülkelerde, iktisadi bakımdan gelişmemiş ülkelere nazaran daha yüksektir. Bunun yanında ülke içinde bile bölgeler arasındaki gelişmişlik farkları vergi bilincinin yerleşmesinde büyük önem arz etmektedir. Yapılan araştırmalara göre Fransa ve İtalya'nın iktisadi gelişmelerinin yüksek olduğu kuzey bölgelerinde diğer bölgelere göre vergi ahlakı daha yüksektir. Her ne kadar kültür düzeyinin vergi bilinci ve vergi ahlakı üzerinde ciddi etkileri varsa da vergilerin alınma biçimleri de vergi kaçırmada önemli rol oynamaktadır. Stopaj usulü ile alınan vergilerde bilinç ya da ahlak düzeyi fark etmeksizin kaçırma mümkün görünmemektedir (Nadaroğlu, 1996:279-280). M. Duverger'e göre (1978:51) cretli çalışan kişilerin vergi kaırmalarının imknsız olması ahlaklı olmalarından değil, stopaj usulü ile vergilendirilmelerinden kaynaklanmaktadır. Zira devlet, çalışanın eline ücret geçmeden işverenler aracılığı ile işçinin vergisini devlet hazinesine transfer ettirir.

Buna göre eline vergilendirilmiş kazanç geçen ücretlilerin vergi kaırmalarının önüne vergi sistemi ile geçilmektedir. Ahlaki değerler ya da bilinç düzeyi fark etmeksizin kişilerden maksimum düzeyde vergi tahsilatı yapılmaktadır. Burada eksik alınan vergilerin sebebi ise sadece mükelleflerin yararlanmış oldukları vergi avantajlarıdır.

2. Literatür

iek ve Bitlisli tarafından 2017 yılında yapılan bir araştırmada; üniversitede vergi eğitimi almış (150 kişi) ve almamış (264 kişi) ğrencilerin vergi bilinci konusundaki bilinç düzeyleri karşılaştırmalı olarak ölçülmeye çalışılmış ve vergi eğitimi alan öğrencilerin vergiye karşı bilinçlerinin daha yüksek olduğu kanısına varılmıştır.

Teyyare ve Kumbaşlı'nın 2016 yılında yapmış oldukları bir araştırmada; Bolu, Zonguldak ve Eskişehir illerinde maliye öğrenimi gören 1. sınıf ve 4. sınıf olmak üzere toplam 441 öğrenciye anket düzenlenerek vergi bilinci ölçülmeye çalışılmış ve 4. sınıf ğrencilerinin 1. sınıf maliye öğrencilerine göre bilinç düzeylerinin daha yüksek olduğu kanısına varılmıştır.

Tetteh tarafından 2019 yılında yapılan bir çalışmada, 150 tane Kk ve Orta Büyüklükteki işletmelerin vergi bilinci ve vergiye uyumu ile alakalı olarak anket yapılmış ve çalışmanın sonucunda katılımcıların büyük çoğunluğunun bilgi sahibi olmadığını ve vergi bilinci

oluşturmak adına herhangi bir eğitim almadığı sonucuna ulaşılarak, vergi idaresinin vergi mükelleflerini bilinçlendirmek adına çalışmalar yapması gerektiği tavsiyesinde bulunulmuştur. Sağlam tarafından 2013 yılında yapılan bir çalışmada; Hitit Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi'nde 330 öğrenciye vergi bilinci ile alakalı yapılan anket neticesinde öğrencilerin vergi algılarının pozitif yönde olduğu ve yüksek oranda vergi bilincine sahip oldukları kanısına varılmıştır.

Muryani vd. tarafından 2019 yılında yapılan bir çalışmada; vergi düzenlemelerinin mükellefle uyumu, vergi bilincinin mükellef uyumu üzerindeki etkisi vergi idaresi çalışanlarının mevzuat bilgisi ile mükellef uyumu arasındaki etkisi ve mükellef ile vergi idaresi çalışanlarının vergi bilinci konusundaki uyumu 100 mükellef ile anket yapılmak suretiyle araştırılmış ve sonucunda vergi mevzuatı bilgisinin mükellef üzerinde olumlu etkisi olduğu, vergi bilincinin vergi uyumu üzerinde olumlu etkisi olduğu ancak vergi idaresi çalışanlarının mevzuat bilgisi ya da performanslarının mükellef üzerinde bir etkisinin olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Kıral tarafından 2018 yılında yapılan bir çalışmada, Çukurova Üniversitesi'nde maliye ve ilahiyat bölümlerinde 3. ve 4. sınıfta öğrenim gören 530 öğrenci ile yapılan anket çalışmasında öğrencilerin bölümleri ile vergi ahlakı ve bilinci arasında bir farkın olmadığı ancak öğrenim türü ile farklılık olduğu tespit edilmiştir. Buna göre ikinci öğretimde öğrenim gören öğrencilerin birinci öğretimde öğrenim gören öğrencilere göre vergi ahlaklarının daha yüksek olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Ömürbek vd. tarafından 2007 yılında yapılan bir çalışmada, Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi'nde öğrenim gören 4. sınıf öğrencileri ile vergi bilincini ölçmeye yönelik anket yapılmış ve öğrencilerin genel olarak bilinç düzeyi yüksek tespit edilmişken, erkek öğrencilerin kız öğrencilere nazaran vergiye uyumu daha yüksek tespit edilmiştir. Çalışmada fiş ya da fatura alma alışkanlıklarının da beklenenin üzerinde gerçekleştiği tespit edilmiştir.

Erge tarafından 2016 yılında yapılan bir çalışmada, muhasebe ve vergi uygulamaları lise ve ön lisans öğrencileri arasındaki vergi bilinci ve vergi ahlakı ölçülmeye çalışılmış ve ön lisans eğitimi alan öğrencilerin vergi bilinci ve vergi ahlakının daha yüksek olduğu bulgusuna varılarak, verginin eğitimle öğrenilmesi nedeniyle eğitim seviyesi daha yüksek olan kişilerin vergi bilincinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Karacan tarafından 2019 yılında yapılan bir çalışmada, ön lisans öğrencilerinin vergiye bakışı ve vergi bilinç düzeyi Sakarya ili kapsamında ele alınarak 422 ön lisans öğrencisi ile anket çalışması yapılarak 2. sınıfta öğrenim gören öğrencilerin vergi bilinç düzeylerinin birinci sınıf öğrencilerine göre daha yüksek olduğu bulgusu tespit edilmiştir.

Barlas ve Güney tarafından 2017 yılında yapılan bir çalışmada, Gaziosmanpaşa Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi'nde öğrenim gören 290 son sınıf öğrencisi ile anket yapılmış ve Maliye bölümünde öğrenim gören öğrencilerin İktisat ve İşletme öğrencilerine kıyasla vergi bilinç düzeylerinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Gür tarafından 2019 yılında yapılan bir çalışmada, ortaöğretim öğrencilerinde vergi bilinci ve vergi ahlakının ölçülmesi amacıyla Bingöl İl'inde öğrenim gören 14-19 yaş aralığında 6021 orta öğretim öğrencisine anket uygulanmış ve öğrencilerin vergi bilinci ve vergi ahlakı seviyelerinin yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Demir ve Ciğerci tarafından 2016 yılında yapılan bir çalışmada, vergi bilincinin oluşmasında eğitimin rolünün ilköğretim 3. ve 4. sınıf öğrencileri ile yapılan anket çalışmasında iki aşamalı bilgi ölçümü yapılmıştır. Birinci anket yapıldıktan sonra öğrencilere 30 dakikalık bir eğitim verilmiş ve yapılan ikinci anketin neticesinde vergi bilincinin arttığı gözlemlenmiştir.

3. Araştırmanın Metodolojisi

Araştırmanın amacı, vergi bilinci ve vergi ahlakının yerleşmesinde eğitimin rolünü ortaya koymaktır. Bu araştırma ile test edilecek hipotezler; H1: Maliye eğitimini yeni almaya başlamış öğrenciler ile bu eğitimi tamamlamış öğrenciler arasında fark vardır. 4. sınıf öğrencileri vergi konusunda daha bilinç sahibidir.

Araştırma kapsamına 2020 yılında Karadeniz Teknik Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Maliye Bölümü 1. ve 4. sınıf öğrencileri dâhil edilmiştir. Bu sınıflarda öğrenim gören toplam 227 öğrencinin dâhil edildiği çalışmada öğrenciler ile yüz yüze ve gönüllü yapılan 5'li likert ölçeğine göre hazırlanmış ankette (Kesinlikle Katılıyorum, Katılıyorum, Kararsızım, Katılmıyorum, Kesinlikle Katılmıyorum) toplam 28 adet soru bulunmaktadır. Söz konusu sorularla öğrencilerin vergi konusunda sahip oldukları bilgi, ahlak, vergi kaçırma eğilimleri ölçülmeye çalışılmıştır. Anketin ilk 3 sorusunu demografik özelliklerle ilgili sorular oluştururken, kalan 25 soru vergi bilinç ve vergi ahlakını ölçmeye yönelik hazırlanmıştır. Anket ile elde edilen veriler, Statistics Package for The Social Sciences (SPSS) programı kullanılmak suretiyle analiz edilmiştir.

4. Araştırma Bulguları

Araştırmaya katılan öğrencilerin demografik özellikleri, frekans analizi yapılarak ölçülmüştür. Bu bilgiler doğrultusunda cinsiyet, yaş ve sınıf değişkenlerinin yüzde ve frekans değerleri Tablo 1'de gösterilmiştir. Araştırmaya katılan bireylerin cinsiyetleri, yaşları ve okudukları sınıf düzeylerine göre ayırım yapılmıştır. Demografik özelliklerin ve kişinin yetişmiş olduğu kültürün de duygu ve düşünceler üzerinde etkisi olduğu düşünölmektedir.

Erkeklerin kadınlara göre evli çiftlerin ise bekâr olanlara göre daha fazla vergi kaçırma eğiliminde oldukları ABD’de yapılan bir çalışma ile ortaya konulmuştur. Yine aynı çalışmada, gençlerin risk alma tutumlarının daha güçlü olması sebebiyle vergi kaçırma konusunda daha istekli oldukları, buna nazaran 65 yaş üzerindeki kişilerde ise, doğru beyanda bulunma eğiliminin daha önemli olduğu bulgusuna varılmıştır (Blumenthal ve Slemrod, 1992:182-201). Vergi araştırma anketine katılan katılımcıların demografik özellikleri Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1: Vergi Ölçeği Bulguları

Vergi Ölçek Bulguları		Frekans	Yüzde (%)
Cinsiyet	Kadın	136	59,9
	Erkek	91	40,1
	Toplam	227	100,0
Yaş	17-20	67	29,5
	21-23	151	66,5
	24-26	7	3,1
	26-28	2	,9
	Toplam	227	100,0
Sınıf	1.sınıf	75	33,0
	4.sınıf	152	67,0
	Toplam	227	100,0

Tablo 1’e göre vergi ölçeğine katılan 227 kişinin 136’sını kadınlar, 91’ini erkekler oluşturmaktadır. Ayrıca ankete katılan kişilerin 67’si 17-20 yaş aralığında, 151’i 21-23 yaş aralığında, 7’si 24-26 yaş aralığında ve 2’si ise 26-28 yaş aralığındaki öğrencilerden oluşmaktadır. Anket katılımcılarının bir diğer demografik özelliği ise 75 kişi ile 1.sınıf katılımcısı, 152 kişi ile 4.sınıf katılımcısı olmalarıdır.

Vergi bilincini araştırmak için yapılan ankete katılan öğrencilerin anket maddelerine vermiş oldukları yanıtlar sonucunda ortaya çıkan ortalama ve standart sapma değerleri Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2: Vergi Ölçeğin Ortalama ve Standart Sapması

Vergi Ölçeği Maddeleri	Ortalama	Standart Sapma	N
Devlet vergi almak zorundadır.	1,5300	,77596	227
Vergi ödemek her vatandaşın vatandaşlık görevidir	1,5576	,80372	227
Verginin herkesten adil bir şekilde alınması devletin temel görevidir	1,2949	,70423	227
Vergi zamanında ve tam olarak ödenmezse kamu hizmetleri aksar.	1,7972	,84184	227
Zamanında ve tam olarak ödenmeyen her vergi borçlanma doğurur	1,9078	,92335	227
Mükellefler vergi konusunda yeterli bilince sahip değildir.	1,8618	,78720	227
Vergi mevzuatı konusunda yeteri kadar bilgi sahibi olduğumu düşünüyorum	2,5346	,92294	227
Mükellefler vergi mevzuatını anlamakta güçlük çekmektedirler.	2,0138	,80208	227
Vergi kaçırmak ahlak dışı bir davranıştır.	1,4747	,82807	227
Ülkemizde vergi kaçakçılığı yaygındır.	2,0323	,82992	227
Erkeklerin vergi kaçırma eğilimleri kadınlardan fazladır.	2,8341	1,29463	227
Evli mükellefler, bekâr mükelleflere göre daha çok vergi kaçırmaları.	3,0230	1,12399	227
Ticaret ile uğraşan mükellefler diğer mükelleflere göre daha kolay vergi kaçırmaları.	2,1429	,96362	227
Vergi kaçıranlara uygulanan cezalar yeteri kadar caydırıcı değildir.	2,0000	,95743	227
Vergi afları, vergisini zamanında ödeyen mükellefi cezalandırır.	2,3871	1,11696	227
Vergi affı beklentisi, mükellefin sorumluluklarını yerine getirmede gevşek davranmasına sebep olabilir.	1,8387	,90101	227
Vergi yükünün artması vergi kaçırmayı haklı kılar.	3,5484	1,28334	227
Mükelleflerin eğitim düzeyi arttıkça vergi kaçırma eğilimleri azalır.	2,3318	1,23998	227
Az miktarda vergi kaçırılması göz ardı edilebilir.	4,3088	1,05038	227

Vergi ölçeğinin değerlendirilmesi için katılımda bulunan öğrencilerin vermiş oldukları yanıtlara göre elde edilen bulgularda “Az miktarda vergi kaçırılması göz ardı edilebilir” ifadesi en yüksek ortalamayı gösterirken, “Verginin herkesten adil bir şekilde alınması devletin temel görevidir”

ifadesi en düşük ortalamaya sahiptir. Yani araştırmaya katılım gösteren öğrencilerin “Verginin herkesten adil bir şekilde alınması devletin temel görevidir” ifadesine kesinlikle katılmaya yakın oldukları ve “Az miktarda vergi kaçırılması göz ardı edilebilir” ifadesine de kesinlikle katılmamaya yakın oldukları söylenebilir.

4.1. Güvenilirlik ve Faktör Analizi

Araştırma ölçeğinde yer alan demografik özellikler hariç 25 değişken için güvenilirlik analizi yapılmıştır. Ancak yapılan analizde güvenilirliği düşüren beş madde çıkarılmıştır. Analiz 20 madde ile yapılmıştır. Analiz sonucu Tablo 3'te gösterilmiştir.

Tablo 3: Güvenilirlik Analizi

Cronbach Alpha	Ortalama	Varyans	Standart Sapma	N
0,727	45,65	64,22	8,014	20

Güvenilirlik analizi sonucunda cronbach alpha değeri 0,727 olarak hesaplanmıştır. Bu değer 0,70'den büyük olması sosyal bilimlerde vergi ölçeğinin güvenilir olduğunu göstermektedir (Karagöz, 2016: 941).

Güvenilirlik analizi sonrasında vergi ölçeği anketine faktör analizi uygulanmıştır. Faktör analizi sonuçları aşağıda yer almaktadır. KMO testinin 0.70 ile 1 arasında olması ve Bartlett testi sonucu sig. anlamlılık değerinin 0,00 çıkması faktör analizi uygulaması için yeterli sayılmaktadır (Büyüköztürk, 2017: 136).

Tablo 4 : KMO ve Bartlett Testi

KMO Testi	0,719
Bartlett Ki-Kare Testi	1033,919
Sig.	0,000

Tablo 4 incelendiğinde KMO testinin 0,719 ve sig. değerinin 0,00 olduğu görülmektedir.

Vergi bilinci ölçeğine uygulanan faktör analizi Tablo 5'te gösterilmiştir.

Tablo 5: Faktör Analizi ve Toplam Varyans Tablosu

FAKTÖRLER	Ölçek Değişkenle	Faktör Yükleri			Faktör Açıklayıcıları			Döndürülmüş Faktör Açıklayıcıları		
		Toplam	Varyans %	Kümülatif %	Toplam	Varyans %	Kümülatif %	Toplam	Varyans %	Kümülatif %
DEVLET VE VATANDAŞ	1	3,734	18,672	18,672	3,734	18,672	18,672	2,384	11,921	11,921
	2	2,471	12,355	31,027	2,471	12,355	31,027	2,305	11,524	23,446
	3	1,754	8,770	39,798	1,754	8,770	39,798	1,972	9,860	33,306
VERGİ ÖDENMESİ	4	1,424	7,121	46,919	1,424	7,121	46,919	1,722	8,612	41,918
	5	1,352	6,759	53,677	1,352	6,759	53,677	1,597	7,985	49,903
VERGİ BİLİNCİ	6	1,066	5,331	59,008	1,066	5,331	59,008	1,458	7,290	57,193
	7	1,007	5,033	64,041	1,007	5,033	64,041	1,370	6,848	64,041
	8	,881	4,403	68,444						
YÜKSEK VERGİ	9	,817	4,086	72,531						
	10	,745	3,726	76,257						
	11	,724	3,622	79,879						
VERGİ KAÇAKÇILIĞI	12	,625	3,124	83,003						
	13	,575	2,875	85,877						
	14	,520	2,598	88,475						
VERGİ VE SUÇ	15	,486	2,428	90,903						
	16	,434	2,172	93,076						
	17	,412	2,060	95,136						

VERGİ VE CEZA	18	,400	1,998	97,134						
	19	,315	1,573	98,706						
	20	,259	1,294	100,000						

Tablo 5 incelendiğinde, 20 ölçek maddesi için açıklanan varyansa göre faktör öz değeri 1'den büyük olan 7 faktör tespit edilmiştir. Bu faktörler “devlet ve vatandaş”, “vergi ödemesi”, “vergi bilinci”, “yüksek vergi”, “vergi kaçakçılığı”, “vergi ve suç”, “vergi ve ceza” olarak adlandırılmıştır. Ayrıca bu 7 faktör ölçeğin varyansının %64,041’ini açıklamaktadır. Açıklanan varyansın %40 ile %60 arasında olması sosyal bilimler alanında yeterli kabul edilmektedir (Çokluk vd. ,2012:245).

4.2. Normallik Analizi

Vergi bilicini ölçmek için yapılan bu çalışmada elde edilen verilere hangi analizlerin uygulanabileceğini belirlemek için normallik testi yapılmıştır. Verilerin normal dağılım gösterip göstermediği çarpıklık ve basıklık değerleri ile tespit edilir. Çarpıklık ve basıklık değerlerinin -1 ile +1 arasında bir değer alması da verilerin normal dağıldığını göstermektedir (Can, 2016: 110). Araştırma için yapılan çarpıklık ve basıklık değerleri Tablo 6’da gösterilmiştir.

Tablo 6: Çarpıklık ve Basıklık

	DEVLET VE VATANDAŞ	DEVLET VE VATANDAŞ	DEVLET VE VATANDAŞ	DEVLET VE VATANDAŞ	DEVLET VE VATANDAŞ	DEVLET VE VATANDAŞ	DEVLET VE VATANDAŞ
Skewness	0,34	0,11	0,12	-0,47	-0,08	0,24	0,63
Kurtosis	0,77	0,13	-0,18	0,27	0,34	0,26	0,80

Tablo 6 incelendiğinde çarpıklık (skewness) ve basıklık (kurtosis) değerlerinin tüm faktörlerde +1 ile – 1 değerleri arasında yer aldığı görülmektedir. Bu sonuçlara göre verilerin normal dağılım sergilediği ve parametrik testlerin uygulanabileceğini söylemek mümkündür.

4.3. T Testi Analizi

Araştırma için cinsiyet ile okunulan sınıf değişkenlerinin, vergi bilinci ölçeği faktörleriyle arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını tespit etmek amacıyla t testi uygulanmıştır. T testi analiz sonuçları Tablo 7’de gösterilmiştir.

Tablo 7: T Testi

FAKTÖRLER	Cinsiyet				Sınıf			
	$\bar{X}$		t	Sig.	$\bar{X}$		t	Sig.
	Kadın	Erkek			1.sınıf	4.sınıf		
DEVLET VE VATANDAŞ	1,59	1,61	-0,27	0,78	1,91	1,45	4,85	0,00*
VERGİ ÖDENMESİ	3,14	3,11	0,28	0,78	3,41	2,99	4,37	0,00*
VERGİ BİLİNCİ	1,89	2,02	-1,38	0,17	2,17	1,83	3,72	0,00*
YÜKSEK VERGİ	2,30	2,31	-0,41	0,97	2,39	2,26	1,38	0,17
VERGİ KAÇAKÇILIĞI	2,55	2,85	-2,58	0,01*	2,92	2,55	3,17	0,00*
VERGİ VE SUÇ	2,10	2,04	0,59	0,55	2,28	1,97	2,92	0,00*
VERGİ VE CEZA	1,98	1,86	1,38	0,17	2,32	1,73	7,01	0,00*

Tablo 7’ye bakıldığında vergi kaçakçılığı faktörü ile cinsiyet arasında farklılık olduğu tespit edilmiştir. Kadınların ve erkeklerin vergi kaçakçılığına ilişkin görüşleri incelendiğinde erkeklerin daha yüksek bir ortalamaya sahip olduğu ve aralarında anlamlı bir farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır (sig. $\leq 0,05$). Ayrıca sınıf değişkeni ile devlet ve vatandaş, vergi ödenmesi, vergi bilinci, vergi kaçakçılığı, vergi ve suç, vergi ve ceza faktörleri arasında da farklılık bulunmuştur. 4.sınıf öğrencileri ve 1.sınıf öğrencilerinin, yüksek vergi faktörü hariç diğer tüm faktörler ile aralarında anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir (sig. $\leq 0,05$).

5. Sonuç ve Öneriler

Araştırma, vergi bilinci ve vergi ahlakının yerleşmesinde eğitimin rolünü tespit edebilmek amacıyla 1. ve 4.sınıfta öğrenim görmekte olan öğrencilere, anket uygulaması yapılarak incelenmiştir. Bu anket uygulaması 5'li likert ölçeği kullanılarak hazırlanmıştır (1= Kesinlikle Katılıyorum, 2=Katılıyorum, 3=Kararsızım, 4=Katılmıyorum, 5=Kesinlikle katılmıyorum). Yani katılım, ortalamalar 1'e yakınlaştıkça artmakta, 5'e yaklaştıkça azalmaktadır. Bu durum göz önüne alındığında, çalışmada öğrencilerin vergi algılarına yönelik sonuçlar 7 kısımda toplanabilir.

İlk kısımda, devletin vergi almak zorunda olduğu, verginin vatandaşlık görevi olduğu ve verginin adil bir şekilde alınmasının devletin temel görevi olduğu ifadelerinin ölçümlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç düşünüldüğünde 4. sınıfların kabul etme ortalamaları ($\bar{X} = 1,91$), 1. sınıfların ortalamalarına ($\bar{X} = 1,45$) göre daha düşüktür. Yani devletin her vatandaşından adil bir şekilde vergi alması gerekmektedir ve her vatandaş vergi ödemek zorundadır görüşünü desteklemektedir.

İkinci kısımda, vergi tam ve zamanında ödenmezse kamu hizmetleri aksar ve zamanında ve tam olarak ödenmeyen her verginin borçlanma doğurduğu düşüncesine 1. sınıflar $\bar{X} = 3,41$ ortalama ile neredeyse katılamazken, 4. sınıflar $\bar{X} = 2,99$ ortalama ile kararsız kalmışlardır.

Üçüncü kısımda, mükelleflerin vergi konusunda yeterli bilince sahip olmadıkları, öğrencilerin kendilerinin de mevzuat konusunda yeteri kadar bilinçli oldukları ve mükelleflerin mevzuatı anlamada zorluk çektiği görüşüne 1. sınıflar $\bar{X} = 2,17$ ortalama ile 4.sınıflar ise $\bar{X} = 1,83$ ortalama ile daha fazla katılmıştır. 1. sınıflara göre daha çok eğitim almış olan 4. sınıfların vergi bilinçlerinin daha yüksek olduğu görülmüştür. İleride birçoğunun vergi mükellefi olabileceği öngörülen öğrencilerle ilgili vergi bilincinin biraz daha iyi düzeye çıkarılması için çalışmalar yapılması gerektiği düşünülmektedir.

Dördüncü kısımda, vergi oranlarının yüksek olması ve gereğinden fazla vergi olması görüşüne 1. sınıflar $\bar{X}=2,39$ ortalama ve az bir fark da olsa 4.sınıflar $\bar{X} = 2,26$ ortalama ile bu ifadeye daha fazla katılmışlardır. Vergiler ve vergi oranları hakkında daha fazla bilgi sahibi olup alternatif ve faydalı çözümler sunabilecek öğrenciler yetiştirmek ve onları topluma kazandırmak bir iyileştirme olarak görülebilir.

Beşinci kısımda, vergi kaçırmanın ahlak dışı bir davranış olduğu, ülkemizde vergi kaçakçılığının yaygın olduğu, erkeklerin vergi kaçırma eğilimlerinin kadınlardan fazla olduğu, evli mükelleflerin bekâr mükelleflere göre, ticaretle uğraşanların diğer mükelleflere göre vergi kaçırma eğilimlerinin daha fazla olduğu görüşü 1. sınıflarda $\bar{X} = 2,92$ ortalama ve 4. sınıflarda

$\bar{X} = 2,55$ ortalama olarak hesaplanmıştır. Bu durumda 4. sınıflar, 1. sınıflara göre, az da olsa vergi kaçırılmasına ve vergi kaçıranların toplum önünde ifşa edilmesine karşı çıkmışlardır.

Altıncı kısımda, vergi kaçıranlara uygulanan cezaların yeteri kadar caydırıcı olmadığı, vergi aflarının vergilerini zamanında ödeyen mükellefi cezalandırdığı, vergi affı beklentisi mükelleflerin sorumluluk duygularını azaltacağı görüşüne 1. sınıflar $\bar{X} = 2,28$ ortalama, 4. sınıflar $\bar{X} = 1,97$ ortalama ile da fazla katılmışlardır. Vergi kaçakçılığının önüne geçmek, özellikle 4. sınıfların istediğı bir uygulama olacaktır.

Yedinci kısımda, vergi yükünün artması vergi kaçırmasını haklı kılar, mükelleflerin eğitim düzeyi arttıka vergi kaçırma eğilimleri azalır görüşüne 1. sınıflar $\bar{X} = 2,32$ ortalama ile daha az katılırken, 4. sınıflar $\bar{X} = 1,73$ ortalama ile daha fazla katılmışlardır. Vergi kaçırmanın önüne geçmek için eğitimin arttırılması ve vergi yükünün hafifletilmesinin etkili yöntemler olacağı görüşünü savunmuşlardır.

Çalışmanın öncesinde 4. sınıfta öğrenim gören öğrencilerin vergi konusunda 1.sınıfta öğrenim gören öğrencilere göre daha fazla olması bekleniyordu. 4. sınıfta öğrenim gören öğrencilerin vergi alanında daha fazla eğitim grdğ gerçeği de dşnldğnde ve çalışmanın sonucunda 4. sınıf ğrencilerinin devlet ve vatandaş, vergi ödenmesi, vergi bilinci, vergi kaçakçılığı, vergi ve suç, vergi ve ceza faktörleri hakkındaki görüşlerinin 1. sınıf ğrencilerinin görüşleri ile arasında anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiştir.

Toplumdaki vergi bilincinin ilköğretim çağından itibaren yerleştirilmesi gerektiğı dşnlmektedir. Sadece iktisadi idari Bilimler Fakülteleri'nde eğitim gören öğrencilerin değil, toplumun her kesimindeki kişilerin vergi bilinci konusunda eğitilmeleri gerekmektedir.

Kamunun en önemli kaynağı olan vergilerin tam ve zamanında devlet hazinesine aktarılmaması neticesinde kamu hizmetlerinin aksayacağı, hazinenin cari açık vermesi suretiyle yabancı ülkelerden kaynak sağlama konusunda yardım alınacağı, bu durumun da hem yaşayan nesil açısında hem de gelecek nesiller üzerinde ciddi anlamda bir borç yükü ve faizi doğuracağı bilincinin yerleştirilmesi gerekmektedir.

Kaynakça

Akdoğan, A. (2011). *Kamu Maliyesi*, Ankara: Gazi Kitabevi.

Barlas E. ve Güney G, (2017). Üniversite ğrencilerinin Vergi Bilinç Düzeylerinin ve Fatura Duyarlılıklarının llmesi, *Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 2, 177-197.

Blumenthal M. ve Joel S. (1992), The Compliance Cost of the U.S. Individual Income Tax System: A Second Look After Tax Reform, *National Tax Journal*, 45(2), 185-201.

Büyüköztürk, Ş. (2017), *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı*, Ankara: Pegem Akademi.

Can A, (2016) *SPSS ile Bilimsel Araştırma Sürecinde Nicel Veri Analizi*, Ankara: Pegem Akademi.

Çiçek U. ve Bitlisli F. (2017). Vergi Eğitiminin Üniversite Öğrencilerinin Vergi Bilinci ve Farkındalığı Üzerindeki Etkisi: Bir Araştırma. *Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi*, 10(2) ,261-278.

Çokluk, Ö. S v.d. (2012). *Sosyal Bilimler İçin Çok Değişkenli İstatistik: Spss ve Lisrel Uygulamaları*. Ankara: Pegem Akademi.

Demir, İ.C. (2008). *Vergi Ahlakı ve Belirleyenleri: Ege Bölgesi Örneği*, Yayımlanmamış Doktora Tezi, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Demir İ.C. ve Çiğerci İ, (2016), Vergi Bilincinin Oluşumunda Eğitimin Rolü: İlköğretim Öğrencileriyle Ampirik Bir Çalışma, *Celal Bayar Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Yönetim ve Ekonomi Dergisi*,23(1) ,127-143.

Duverger M.(1978), *Finances Publiques*, Paris: Ed. P.U.F.

Erge S.(2016), Vergi Bilinci ve Vergi Ahlakı; Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Lise ve Ön lisans Öğrencileri Üzerinde Nitel Bir Çalışma, *Selçuk Üniversitesi Sosyal ve Teknik Araştırmalar Dergisi*, 12, 232-244.

Gür E. (2019) , *Ortaöğretim Öğrencilerinde Vergi Bilinci ve Vergi Ahlakı: Bingöl İli Örneği*, Yüksek Lisans Tezi, Malatya: İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Karacan C.İ, (2019) ,Ön Lisans Öğrencilerinin Vergiye Bakışı ve Vergi Bilinç Düzeyi: Sakarya İli Örneği, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya: Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Karagöz Y.(2016), *SPSS23 ve AMOS 23 Uygulamalı İstatistiksel Analizler*, Ankara:Nobel Akademik Yayıncılık

Kıral, E (2018), Vergi Ahlak ve Bilincini Etkileyen Faktörler: Çukurova Üniversitesi Öğrencileri Üzerine Bir Analiz, *Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 11(2), 150-167.

Muryani L. Kurniawan A. Umiyati I (2019), Analysis of Knowledge of Taxation Regulations, Tax Awareness and Performance of Account Representative on Tax Mandatory Compliance, *Journal of Taxation Analysis and Review*, 1 (01), 12-27

Nadaroglu H, (1996), *Kamu Maliyesi Teorisi*, İstanbul: Beta Yayınevi.

Organ, İbrahim, (2008). *Vergi Denetimi ve Türkiye Uygulaması*, Ankara: Gazi Kitabevi.

Ömürbek N. vd,(2007), Vergi Bilinci Üzerine Bir İnceleme: Üniversite Öğrencileri Üzerinde Yapılan Anketin Bulguları, *Maliye Dergisi*, 153,102-122.

Serinkan C. ve Erdoğan M. (2017). Vergi Bilinci Üzerine Ampirik Bir Araştırma: Kırgızistan Türkiye Manas Üniversitesi Örneği, *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(4), 515-529.

Sağlam, M. (2013), Vergi Algısı ve Vergi Bilinci Üzerine Bir Araştırma: İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Öğrencilerinde Vergi Algısı ve Vergi Bilinci, *Sosyo Ekonomi Dergisi*, 1, 315-334.

Savaşan F. ve Odabaş H, (2005) Türkiye’de Vergi Kayıp ve Kaçaklarının Nedenleri Üzerine Ampirik Bir Çalışma, Selçuk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 5 (10), 1-28.

Tetteh M. (2019), The Effects of Tax Awareness and Tax Knowledge on Tax Compliance In Ghana, Master’s Thesis, Ghana: University of Ghana, College of Humanities.

Teyyare E. ve Kumbaşlı E, (2016). Vergi Bilinci ve Vergi Ahlakının Gelişmesinde Maliye Bölümü Eğitiminin Rolü, *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16(4), 1-29.

Yavuz H., (2019). Vergi Bilinci Artıyor, <http://sesam.sakarya.edu.tr/tr/duyuru/goster/87108/vergi-bilinci-artiyor> (Erişim Tarihi 05.01.2020).